

Opgave i TM2008 DK2

Missionsteologi

Af Mathias Mikkelsen

Godkendt opgaveordlyd:

Gjør rede for hvordan uenigheter i synet på Moseloven preget apostelmøtet i Jerusalem (Apg. Gj 15,1-21), og forklar hvorfor det ble enighet om at hedningkristne ikke behøvde å la seg omskjære (75 %). Drøft så hvilke konsekvenser konklusjonene som ble trukket på apostelmøtet kan få for kristen misjonsstrategi i møte med jøder i dag (25 %).

Fjellhaug International University College

4. semester og 2021

1 Indledning:

Jødernes rolle og placering i frelseshistorien har gennem tiderne været et kraftigt debatteret emne. Dette spørgsmål har betydelig indflydelse på, hvordan vi i kirken er i mission blandt jøder. Jeg vil i denne tekst forsøge at belyse spørgsmålet om mission blandt jøder ud fra ApG 15,1-21. Jeg vil særligt fokusere på, hvordan synet på Moseloven har præget mødet, samt hvorfor konklusionen bliver, at hedninger ikke skal lade sig omskære. Konsekvenserne af disse to spørgsmål, vil jeg herefter belyse i min drøftelse af den kristne missionsstrategi, blandt jøder.

1.1 Fremgangsmåde

Jeg vil i denne tekst redegøre for de to syn på Moseloven, der er på spil i ApG 15. Herefter vil jeg trække de argumenter for synspunkt to frem, som leder til konklusionen, at hedningerne ikke skulle lades sig omskære. Efterfølgende vil jeg drøfte, hvad udfaldet af ApG 15 får for en kristen missionsstrategi blandt jøder. Her vil jeg særligt inddrage topagtsteologi, erstatningsteologi, samt Rom 9-11 for således til sidst at give et bud på, hvordan en den kristne jødemission ser ud i lyset af ApG 15.

1.2 Struktur:

Jeg vil anvende følgende inddeling af ApG 15 i mit arbejde med hvilke syn på Moseloven, der har præget apostelmødet, og hvordan der bliver argumenteret for det udfald, at hedningerne ikke skal lade sig omskære.

- 1-5 Sagen vedrørende omskærelse
- 6: Samrådet i Jerusalem
- 7-11: Peters tale
- 12: Barnabas og Paulus beretninger
- 13-21: Jakobs afsluttende kommentarer

2 ApG 15

2.1 Situation

Konteksten til kapitel 15 er Paulus og Barnabas' første missionsrejse, som er skildret i kapitel 13 og 14. Det er en missionsrejse, som har sit udgangspunkt i Antiokia, og det er også der, de befinder sig i indledning af kapitel 15. I mange år har jøder ladet hedninge blive en del af deres pagtsfælleskab med den betingelse, at hedningerne fralagde sig anden gudsdyrkelse og i stedet blev omskåret og overholdt Moseloven. Det er dog ikke tilfældet i den praksis, som Paulus og Barnabas har i deres hedningemission. De pålægger ikke hedningerne at lade sig omskære og følge Moselovens forskrifter.

Derfor kommer spørgsmålet om Moseloven og omskærelsens betydning for hedninge i spil i ApG 15,1-21.¹

2.2 Synspunkter på Moseloven

2.2.1 Første synspunkt: hedninge skal lade sig omskære og overholde Moseloven

I vers 1 og 5 skildres Lukas' synspunkt, der påbyder hedenske konvertitter efterlevelse af Moseloven og omskærelse. Lukas sætter dette synspunkt op som opponent til Paulus og Barnabas' praksis i deres hedningemission. Vers 1 opstiller det problem som 15,1-21, og hermed selve apostelmødet, kommer til at omhandle. Der bliver fremsat et udsagn, som nogle fra Judæa har frembragt i menigheden i Antiokia, omhandlende at omskærelse er en betingelse for frelsen. Udsagnet bliver fremsat af nogle fra menigheden i Jerusalem, dog uden at disse er udsendt derfra jf. 15,24. Dette fører til kontrovers, da Paulus og Barnabas modsætter sig, fordi det sætter spørgsmålstegn ved deres hedningemission (Rom 2, 25; Gal 5, 1-3; Rom 4, 10-11).² Derfor bliver Paulus og Barnabas sendt til Jerusalem for at fremsætte spørgsmålet for apostlene og de ældste. I vers 4 optræder der endnu et udsagn fra det farisæiske parti, som er opposition til Paulus og Barnabas. De mener, det er nødvendigt at omskære og påbyde hedninge at holde Moseloven.³ Dette antyder, at farisæerne tillige mener, at hedninge skal overholde Moseloven og dermed leve som jøderne for at blive en del af den kristne menighed

Synspunktet med omskærelse som betingelse for frelse har sin rod i Guds pagt med Israel, idet omskærelse er et pagts-tegn (Gen 17,10. 13-14). Særligt i de århundreder, der leder op til NT, bliver omskærelse et symbol på det at være jøde. Det er særligt illustreret i Jubilæerbogen, se evt. Jub 15,26.⁴ Specielt Antiokus IV forbud mod jødisk religionsdyrkelse, herunder omskærelse og den efterfølgende Makkabæeropstand, viser med al tydelighed vigtigheden af omskærelsen som en jødisk identitetsmarkør.⁵ Derfor er det også naturligt (før NT) for hedenske proselytter at blive omskåret i forbindelse med deres omvendelse til jødedommen.⁶

¹ Arnold 2002, 354

² Keener 2014, 2210; Barrett 2010, 695–97

³ Her er nok især tænkt på de rituelle renhedsforskrifter, sabbatoverholdelse og fejringen af jødiske festivaler. Arnold 2002, 356

⁴ Arnold 2002, 355

⁵ Hjort 2003, 44–45

⁶ David A. Bernat påpeger, at hasmonæerne tvangsomskar idumæerne og ituræerne (Se evt. 1. Makk 2, 46). Bernat 2010, 472; Arnold påpeger hvordan det er en naturlig del af Akior's omvendelse (Judit 14,10) at blive omskåret. Arnold 2002, 355

Omskærelse er desuden en vigtig del af loven, og både omskærelse og efterlevelse af Moseloven er dermed for dette synspunkt essentielle for hedningernes indlemmelse i den kristne menighed.

Samtidig er udsagnet om omskærelse som betingelse for frelse ikke et udsagn, der udtrykker, at hedninge ikke kan blive frelst. Det er rettere et udsagn, der angiver, at de skal blive en del af Abrahams pagt for at få del i frelsen. Dermed tillægger udsagnet også omskærelsen en betydning, der gør den nødvendig for frelsen, så det ikke kun er gennem tro på Jesus.⁷ Dette medfører det grundlæggende spørgsmål, om hvorvidt der med Jesu indtræden på scenen er kommet en ny identitetsmarkør for Guds pagt, og hvorvidt hedninge skal leve efter jødiske skikke.⁸ Grundlæggende udtrykker første synspunkt, et syn på Moseloven som ikke udelukkende er etisk betonet men også rummer en frelsesbetinget rolle.

2.2.2 Andet synspunkt: Hedninge skal ikke lade sig omskære og overholde Moseloven

Udsagnet i vers 1 og 5 står i opposition til den hidtidige opfattelse, som i ApG har været gældende jf. 4,11-12; 5, 30-32. Nemlig, at der kun er frelse gennem tro på Jesus, hvilket Peter også argumenterer for i ApG 15,11. Helligånden bliver i den sammenhæng ofte nævnt som et tegn på det at være en del af Guds folk jf. 2,4; 5,30-32; Peter bruger tillige Helligånden som argument i 15,8. Det bemærkes hertil, at dette stemmer overens med det, som Paulus udtrykker, når han taler om at være Abrahams efterkommere gennem troen, altså det at være ἐν Χριστῷ (Gal 3,29 og Rom 4,11-12. 16; Rom 8,1). Lukas har i kapitel 13 og 14 skildret Paulus og Barnabas første missionsrejse. I 13,2 bliver Paulus og Barnabas af Helligånden udsendt på denne missionsrejse blandt hedningerne. I vers 15,2 opstår der efterfølgende debat om, hvorvidt hedninge skal lade sig omskære. Dette er også et emne, Paulus behandler i Galaterbrevet. På den måde står påbuddet om at lade sig omskære og efterfølge Moselovens forskrifter i modstrid med den praksis, Paulus og Barnabas har ført, og sætter dermed spørgsmålstejn ved deres mission blandt hedninge.⁹ Andet synspunkt rummer grundlæggende et syn på Moseloven som i modsætning til første synspunkt ikke har en frelses betinget rolle.

2.3 Argumentation for andet synspunkt

Teksten rummer tre sektioner med argumentation for andet synspunkt, som leder til konklusionen på apostelmødet i Jerusalem. Vers 7-11: Peters tale, vers 12: Barnabas og Paulus' beretninger og vers 13-21: Jakobs afsluttende kommentarer. Jeg vil i dette afsnit skitsere, hvordan sektionerne bidrager til konklusionen på mødet.

⁷ Schnabel 2012, 628–29

⁸ Bock 2007, 494–98

⁹ Schnabel 2012, 628–31

2.3.1 Peters tale

Peter argumenterer i vers 7 for, at Gud udvalgte ham til at prædike evangeliet for hedningerne. "ὁμῆις ἐπίστασθε" indikerer, at Peter appellerer til en fælles accepteret forståelse. Her tænkes der antageligt på Peters syn 10,11-16 og Helligåndens efterfølgende tilskyndelse til at forkynde for Cornelius 10,20.29.33-48.¹⁰ Dermed udvælger Gud Peter til at forkynde evangeliet til hedningerne. På den måde bliver Cornelius' omvendelse til tro betydningsfuld for, hvordan hedningerne modtager evangeliet, samt hvorvidt de skal lade sig omskære og følge Moselovens forskrifter, da Cornelius og hans hus modtog Helligånden uden at lade sig omskære og uden efterfølgelse af Moseloven. I og med Peter appellerer til den episode som fællesaccepteret, er omstændighederne vedrørende Cornelius' omvendelse også afgørende. Det skyldes, at hvis episoden er fællesaccepteret, vil udfaldet af denne episode også kunne bruges som argument for en normativ forståelse af en praksis vedrørende hedningers omvendelse.

Her er det vigtigt at lægge mærke til Peters fokus på Guds rolle som den, der er den bagvedlæggende initiativtager til hedningernes modtagelse af evangeliet.¹¹ Vers 8 konkluderer efterfølgende på episodens udfald. Verset rummer tre argumenter. Det første argument er Peters henvisning til Gud som hjertekender (καρδιογνώστης). Gud er dermed den eneste, som kan afgøre, hvorvidt hedningerne er troende og har taget imod evangeliet. Det andet er, at Gud vidnede for dem ved at give dem Helligånden. Helligånden bliver hermed brugt som argument for at Cornelius og hans hus har fået rensat deres hjerter ved troen, 15,9b. Hermed henviser Peter til 10,44 hvor Helligånden "ἐπέτευσεν" over Cornelius og hans hus. Cornelius blev ikke omskåret inden, og det er tydeligvis heller ikke en del af Peters praksis, da det bliver stillet op som et modargument. Således bekræfter Helligånden, og dermed Gud, ifølge Peter, at hedningerne ikke skal lade sig omskære og følge Moselovens forskrifter. Dette argument bygger på det rationale, at Helligånden ikke ville tage bolig i én, der ikke var rensat ved troen 15,8b, se også Rom 8,9.¹²

Herefter sammenligner Peter, Cornelius' modtagelse af Helligånden med apostlenes 2,4. Argumentet er, at hvis Helligånden for Apostlene er et vidnesbyrd om tro, gælder det også for Cornelius og dermed hedningerne. Vers 9 skildrer derfor implikationerne af vers 7 og 8; Gud har ikke gjort forskel på jøder og hedninge. Den, der har modtaget Helligånden, har gennem troen fået rensat hjertet.¹³ Hvorvidt dette er en direkte hentydning til det at være omskåret i hjertet, som Paulus

¹⁰ Bock 2007, 499–500; Schnabel 2012, 632–33

¹¹ Bock 2007, 499–500

¹² Bock 2007, 499–501; Schnabel 2012, 633–34; Keener 2014, 239

¹³ Schnabel 2012, 634

beskriver det i Rom 2,29, bliver ikke udfoldet her.¹⁴ Peters fokus er derimod på Guds rolle som den, der renser hedningernes hjerter og bekræfter deres tro gennem Helligånden, uden omskærelse.¹⁵

I vers 10 beskylder Peter fortalene for første synspunkt for at teste Gud, idet han mener de placerer en byrde på hedningernes skuldre. Keener argumenterer for at det er et udtryk for vantro og oprør Ex 17,2.¹⁶ Tilhængerne af dette synspunkt pålægger dermed omskærelse og efterlevelse af Moselovens forskrifter, hvilket er at placere en byrde på disciplenes skulde. Disciplene skal i denne sammenhæng skal forstås som hedningerne. Hvis Gud allerede har afsløret sin plan om at inddrage hedningerne i sit folk, så er dét, at give dem ”unødvendige” restriktioner, en byrde og således et udtryk for mangel på tillid til Guds plan.¹⁷ Peter konkluderer derfor i vers 11 ved at understrege ligheden mellem jøder og hedninge. Det er i stedet gennem Jesus nåde (kan oversættes med gave¹⁸), frelsen sker. Hermed understreges det, at det er Jesu frelsergerning, der er frelsende og ikke lovgerninger, forstået som det at lade sig omskære og følge Moselovens forskrifter.¹⁹

2.3.2 Barnabas og Paulus beretninger

Paulus og Barnabas udlægger i vers 12 de underne, som Gud har gjort gennem dem blandt hedningerne. Dette henviser formentlig til ApG 13,11;14,3. For Lukas virker underne bekræftende for sandhedsværdien i forkyndelsen, ApG 14,3.²⁰ Dette bliver ofte beskrevet som σημεία og τέρατα. Ved en søgning i ApG på de to ord finder man, at de kun bliver brugt i sammenhænge, hvor Gud er det bagvedliggende subjekt, som gør brug af f.eks. apostlene, mens μαγείαις og andre ord med samme rod bliver brugt om lignende gerninger uden Gud som bagvedliggende subjekt. Paulus og Barnabas understreger også, at Gud er det bagvedliggende subjekt bag underne. Derfor er underne et argument for, at Gud har bekræftet Paulus og Barnabas’ mission blandt hedningerne. Det var, som tidligere nævnt, ikke en del af Paulus og Barnabas’ praksis at omskære og pålægge hedningerne fuldt ud at overholde Moselovens forskrifter, og derfor bruges underne også som et argument for den praksis, som følger andet synspunkt.²¹

¹⁴ Keener noterer at det kan være en hentydning til Peter syn med den urene mad. Keener 2014, 2234

¹⁵ Bock 2007, 500–501

¹⁶ Keener 2014, 2235–36

¹⁷ Bock 2007, 501–2

¹⁸ Keener 2014, 2237–39

¹⁹ Bock 2007, 501–2; Schnabel 2012, 1860

²⁰ Keener 2014, 2239–40

²¹ Schnabel 2012, 636–37; Bock 2007, 502

2.3.3 Jakobs Afsluttende kommentarer

Jakob støtter op om Peters tale og bekræfter hans argumenter ved at indføre, hvordan Gud har besøgt og taget sig et folk blandt hedningerne. ἐπεσκέψατο henviser til Gud som det bagvedliggende subjekt, der griber ind i historien og i dette tilfælde bekræfter de uomskårne hedningers tro.²² Samtidig bliver hedningerne en del af Guds folk.

Lukas bruger næsten udelukkende λαός om Israel se f.eks. ApG 2,47; 3,23; 4,10; 5,12; 7,17. 34; 13,17²³, men λαός bliver imidlertid i dette tilfælde brugt om hedningerne. Det kan være en henvisning til bl.a. Deut 14,2, hvor Gud nu også har udvalgt hedningerne som sit folk. Selvom det ikke skulle være en direkte henvisning til den passage, så bygger det videre på samme opfattelse, hvor uomskårne hedninger nu er blevet inkluderet i Guds folk.²⁴

Dermed indtræffer en ny æra med åndens komme ApG 2,4. Her er Guds folk ikke længere defineret på baggrund af deres etnicitet men deres tro på Jesus Kristus som frelser. Samtidig så fastholder Helligåndens²⁵ komme en tilknytning tilbage i frelseshistorien, som hedningerne er blevet inkluderet i. De har hermed fået del i Israels håb og løfter.²⁶ De er blevet podet ind på oliventræet, som Paulus formulerer det i Rom 11,17. Hvorvidt der her er en frelseshistorisk difference bliver dog ikke udfoldet i ApG 15. Det udfolder jeg i 3.2. Koblingen med frelseshistorien laver Jakob i 15,15-18. Her argumenterer Jakob for, at inklusionen af hedningerne er i overensstemmelse med profeterne.²⁷ Jakob citerer LXX udgaven af Amos 9,11-12 kombineret med brudstykker fra Hos 3,5; Es 45,21 og Jer 12,15-16.²⁸

Teksten taler om genopbyggelsen af Davids faldende telt. Der er flere mulige tolkninger af vers 16. Teksten henviser antageligt til, hvad man kunne kalde en messiansk tidsalder/æra i form af Jesu ankomst i frelseshistorien.²⁹ Det kan enten forstås som en genopbyggelse af Davids dynasti og herredømme eller et messiansk tempel.³⁰ Tanken er, at Jesus som Messias bringer en messiansk³¹ tidsalder ind, evt. manifesteret ved åndens komme, ApG 2. Denne messianske genopbyggelse inkluderer i vers 17 hedningerne, som er kaldet ved navn. Argumentet går dermed på at profeterne profeterede om inklusionen af hedninger. Det er dermed i overensstemmelse med de løfter, som Gud

²² Bock 2007, 502

²³ Bock 2007, 502

²⁴ Schnabel 2012, 637–38; Bock 2007, 502–3; Keener 2014, 2243–45

²⁵ Det sker bl.a. gennem løftet om åndens komme se evt. Joel 3 og Jesus som Messias.

²⁶ Bock 2007, 503; Keener 2014, 2243–45; Köstenberger og O'Brien 2001, 150

²⁷ Bock 2007, 503; Schnabel 2012, 638; Keener 2014, 2247–48

²⁸ Bock 2007, 503; Köstenberger og O'Brien 2001, 150

²⁹ Bock 2007, 504; Köstenberger og O'Brien 2001, 150

³⁰ Keener 2014, 2255–56

³¹ Det giver særligt mening i lyset af at ἐπεσκέψατο i vers 14 referer til et messiansk besøg fra Gud side. Bock 2007, 502

har givet til sit folk op igennem historien. Med Jesus som Messias er Davids dynastiet genopbygget, med Jesus som den egentlige Davids-søn. Dermed er den messianske tidsalder indtrådt, og hedningerne er nu inkluderet i Guds folk og har fået del i frelsen ved troen på Jesus Kristus.³²

Jakob udleder i vers 19 den konklusion, at de ikke skal bebyrde de troende hedninger unødvendigt. Jakob har dog nogle forhold, han ønsker, de holder sig fra, som fremgår i vers 20. Disse forhold kan tolkes på en del forskellige måder. Det er grundlæggende forhold, der vedrører afgudsdyrkelse, seksuel umoral og indtagelse af kød fra kvalte dyr, samt blod. Jakob advokerer ikke for, at dette påbud er en betingelse for frelsen, men snarere hvad man kan kalde kulturel overvågenhed og afholdelse fra afgudsdyrkelse. Hans fokus er dermed på hedninger, som lever sammen med jøder, idet han mener, at der er nogle hensyn, hedninger kan tage overfor de konservative jøder, de lever sammen med. De kan dermed nemmere leve side om side med jøderne ved at respektere deres praksisser.³³ Det udtrykker Paulus på en lignende måde i 1. Kor 8. Dermed pålægger Jakob ifølge Bock ikke hedningerne at blive proselytter.³⁴ Omvendelsen er således ikke en omvendelse i en etnisk og kulturel forstand, hvor hedningerne skal påtage sig en jødisk identitet og livsførelse, men derimod en mere overordnet identitet ἐν Χριστῷ jf. Rom 6,11. Denne nye identitet erstatter, som jeg ser det, ikke direkte kulturelle aspekter og etnicitet.

2.4 Konklusion

Der præsenteres i ApG 15 grundlæggende to synspunkter på Moseloven. Det første synspunkt er, at Moseloven har en frelsesbetinget rolle, hvilket betyder, at hedninger skal efterleve Moselovens forskrifter og lade sig omskære. Hermed bliver omskærelse en identitetsmarkør ikke kun for etniske jøder, men for alle Jesustroende. Det andet synspunkt er det synspunkt, Lukas fremfører argumenter for, hvor Moseloven og omskærelsen ikke har en frelsesbetinget rolle, og derfor skal Jesustroende hedninger ikke lade sig omskære. Det betyder, at omskærelse kun er en etnisk identitetsmarkør. Jeg vil argumentere for, at Helligånden er identitetsmarkør for alle Jesustroende, ifølge ApG 15. Det skyldes, at Gud, som det bagvedlæggende subjekt, inkluderer uomskårne hedninger i sit folk gennem apostlene og stadfæster det med Helligånden som bevis. Denne praksis bliver konklusionen på apostelmødet, hvor hedningerne kun bliver pålagt, hvad jeg argumenterer for, er et hensyn til jødisk gudsdyrkelse og skikke.

³² Keener 2014, 2255–56; Köstenberger og O'Brien 2001, 150–51; Bock 2007, 504–5

³³ Köstenberger og O'Brien 2001, 151; Schnabel 2012; Bock 2007, 507; Keener 2014, 2277–79

³⁴ Bock 2007, 504 og 507

3 Jødemission

ApG 15 har et gennemgående tema, vedrørende spørgsmålet om omskærelse og Moselovens rolle for kristne hedninger. Gud er det bagvedliggende subjekt, der har udvalgt Israel og inkluderet hedningerne. Dette har Gud stadfæstet ved Helligånden, som bliver identitetsmarkør for den Jesustroende. Samtidig er der for både jøder og hedninger et fælles holdepunkt i troen på Jesus Kristus som frelser. Den kristentroende er blevet inkorporeret i Kristus, det som Paulus kalder *ἐν Χριστῷ*, jf. Rom 6,11.³⁵ Der er dermed ikke frelse ved andre end Jesus Kristus, ApG 4,11-12; 15,11, og heri ligger den Jesustroendes identitet.

Samtidig trækker teksten også et andet aspekt frem. Det aspekt, at den troendes tidligere etniske og kulturelle identitet, for mig at se, ikke erstattes af den troendes nye identitet "*ἐν Χριστῷ*" men snarere underordner sig.³⁶ Apostelmødets beslutning konkluderer, at hedninger ikke skal lade sig omskære og følge Moselovens forskrifter. Dette har som påvist i 2.2.1 historisk set været vigtige elementer for den jødiske identitet, men de er ikke i ApG 15 af teologisk signifikans. Selvom det indledningsvist påstås, at omskærelse er frelsende (15,1), bliver det afvist (15,10-11). Hedninger bliver dermed ikke påtvungen en jødisk identitet som proselytter, men der bliver i stedet advokeret for et hensyn til jødiske skikke i ApG 15,20. Det samme gælder den anden vej, idet der i ApG 15 ikke argumenteres for, at jøder skal aflægge at følge Moselovens forskrifter og stoppe med at lade sig omskære. Forståelsen af identitet bliver enormt afgørende, når diskussionen vedrører jødemission. Som Beek pointerer, er der forskellige veje til Kristus, i og med jøderne har loven og derfra skal komme til en erkendelse af, at Jesus er Messias, Kristus. Hedningerne på den anden side kommer fra et liv uden Moseloven og skal derfra erkende Jesus som frelser.³⁷ Fælles for begge er, at både jøder og hedninger får del i frelsen gennem troen på Jesus Kristus 15,11.

Det ovenstående afsnit korresponderer, som jeg ser det, ikke med to syn på forholdet mellem Israel og kirken, topagtsteologien og erstatningsteologien. I diskussion med disse vil jeg her forsøge at udfolde, hvilken indflydelse konklusionen på apostelmødet har for en kristen missionsstrategi.

3.1 Topagtsteologi

En strømning inden for teologien, som særligt efter Anden Verdenskrig har fået tilslutning, er topagtsteologien. Topagtsteologien hævder, at troen på Kristus kun er bestemt til hedningerne.³⁸

³⁵ Beek 2005, 166

³⁶ Se 2.3.3 nederst.

³⁷ Beek 2005, 167

³⁸ Du Toit 2017, 2

Jøder, identificeret med datidens Israel, er Guds udvalgte folk og ses som en parallel til de Kristus troende jøder. Franz Rosenzweig advokerer for, at jøderne allerede er ved Gud fader og derfor ikke behøver at komme til ham, jf. Joh 14,6; Luk 15,31, hvorfor de kun behøver at lade sig omskære og leve efter Moseloven for at få del i frelsen. Hedningerne kan til gengæld blive en del af den "jødiske pagt", lade sig omskære og leve efter Moseloven, eller de kan tro på Jesus Kristus.³⁹ På den måde opstår der to pagter så at sige. Den ene pagt bliver som udgangspunkt en frelsesvej for jøderne, og den anden en frelsesvej for hedningerne. Denne teologiske retning får de implikationer, at mission blandt jøder bliver overflødig og endda uetisk, idet man ikke respekterer jødernes pagt som frelsende ved jødemission.⁴⁰ Jeg har svært ved, at få argumenterne for topaktsteologien til at hænge sammen i lyset ApG 15. Særligt er det vers 11, som tydeligt skildrer, at Peter mener, at frelsen sker gennem tro på Jesus Kristus, for jøder såvel som hedninger. Det samme gør sig gældende for Paulus, når han argumenterer for, at der kun er frelse ved troen på Kristus Rom 10,9. Det gælder jøder såvel som grækere Rom 10,12, og derfor skal evangeliet forkyndes for at de kan komme til tro Rom 10,14-17.⁴¹

3.2 Erstatningsteologi

Erstatningsteologien hævder, at kirken har erstattet Israel som Guds udvalgte folk.⁴² Kirken har dermed overtaget det etniske Israels løfter og pagt med Gud på grund af Israels ulydighed mod Gud.⁴³ Hvorvidt dette er tilfældet udfoldes ikke direkte i ApG 15. Det bør imidlertid anføres, at beslutningen i ApG 15 umiddelbart tages ud fra den forudsætning, at Jesustroende jøder fortsat anser sig som jøder.⁴⁴ Samtidig åbner Paulus op for spørgsmålet angående Guds løfter og pagt med Israel i Rom 9-11.

Paulus udfolder, hvordan Gud ikke har afvist Israel (Rom 11,2) men holder fast ved sine løfter og sit kald (Rom 11,29;9,4).⁴⁵ Disse løfter har fået sin bekræftelse i Jesus Kristus som jødernes ventede Messias (2 Kor 1,20; Luke 24,44-49; Matt 16,16).⁴⁶ Imidlertid pointerer Paulus, at ikke alle fra Israel er Israel. Det vil sige, at ikke alle etniske jøder er at betegne som Israel, forstået som Guds udvalgte folk (Rom 9,6), og derfor gælder Guds løfter til Israel denne særlige Israels rest (Rom 9,27;11,5). Paulus argumenterer desuden for, at der hviler en forhærdelse over denne del af Israel. Denne forhærdelse vil først blive løftet, når hele hedningernes fylde er kommet ind (Rom 11,25-26).⁴⁷ Denne forståelse af

³⁹ Kjær-Hansen 2004, 286; Beek 2005, 161–62

⁴⁰ Kjær-Hansen 2004, 281

⁴¹ Kjær-Hansen 2004, 289

⁴² Vlach 2009, XV

⁴³ Kaiser 2013, 9

⁴⁴ Kjær-Hansen 2004, 284

⁴⁵ Legarth 2020, 52,56,104-105.125-126

⁴⁶ Hvalvik og Teologisk Nemnd 2004, 7–8

⁴⁷ Legarth 2020, 51–54

Rom 9-11 udelukker for mig at se, muligheden for en erstatningsteologisk forståelse af forholdet mellem Israel og kirken. Med erstatningsteologien følger en udvanding af Jødernes frelseshistoriske prioritet som Guds udvalgte folk, og derfor vil der ikke gælde særlige hensyn eller prioritering af jødemission. Det er således kun en historisk kendsgerning, at jøderne modtog evangeliet først, som Paulus pointerer, når han skriver både for jøde først, og for græker (Rom 1,16).

Den anførte tolkning af Rom 9-11 antyder imidlertid en frelseshistorisk prioritet, hvor jøderne i kraft af deres udvælgelse har en særskilt ret til at høre evangeliet, som Den norske Israels Missionens principerklæring skriver det.⁴⁸ Denne praksis gør Paulus også brug af i sin hedningemission, hvor han havde som princip først at forkynde for jøderne (ApG 13,46; 17,2).⁴⁹ Dette er i overensstemmelse med Jakobs udsagn i 15,20, som også er en anmodning om et særligt hensyn til jøderne. Dette hensyn er for Paulus en grundlæggende tilgang til mission. 1 Kor 9,19-23 og ApG 17,22-31 er et udtryk for en missionstilgang, der forsøger at kontekstualisere evangeliet og tage hensyn til de mennesker, som Paulus missionerer blandt.⁵⁰ Da de Jesustroendes identitet ikke erstatter deres etniske og kulturelle identitet, bliver en kontekstualisering af evangeliet så meget desto mere vigtig.

3.3 En kristen missionsstrategi blandt jøder

Det er min overbevisning på baggrund af de forudgående diskussioner og ApG 15, at grundlaget for en jødisk missionsstrategi, er at der kun er frelse (15,11) gennem tro (15,9) på Jesus Kristus. Dette er stadfæstet ved udgydelsen af Helligånden over hedninge såvel som jøder (15,8). Selvom Gud fastholder sine løfter og sit kald til jøderne (11,29), betyder det ikke, at de ikke har brug for at høre evangeliet (Rom 10,14).⁵¹ Det betyder imidlertid, at de har en særskilt ret til evangeliet.⁵² En kristen missionsstrategi må således ud fra ApG 15 fastholde mission blandt jøder.

Særligt i denne sammenhæng rummer ApG 15,20 et hensyn som i sammenhæng med Paulus' praksis i 1 Kor 9,19-23 antyder en kontekstualisering af evangeliet. Denne kontekstualisering har sin baggrund i argumentet om at den nye identitet "ἐν Χριστῷ" ikke erstatter den kulturelle etniske identitet men rettere skal ses som en overordnet identitet. Dermed bør kontekstualisering af evangeliet tage hensyn til jødiske skikke, gudsdyrkelse og praksis. En kristen missionsstrategi, blandt jøder, kontekstualiserer således evangeliet i en kultur, som har rødder i de gammeltestamentlige

⁴⁸ Hvalvik og Teologisk Nemnd 2004, 9; Kjær-Hansen 2004, 284

⁴⁹ Hvalvik og Teologisk Nemnd 2004, 9; Kjær-Hansen 2004, 283–84

⁵⁰ Thiselton 2000, 1 Corinthians 9:20

⁵¹ Kjær-Hansen 2004, 293

⁵² Kjær-Hansen 2004, 284

skrifter, og derfor bør den kristne jødemission også tage udgangspunkt i, at jøder skal komme til erkendelsen af, at Jesus er Messias.⁵³

Jakob pointerer i ApG 15,15-18 hedningernes inklusion i Guds folk, og samtidigt er der implicit i hans argument en sammenhæng mellem kirken og dens jødiske rødder, idet Jakob tager udgangspunkt i profeterne ud fra den forudsætning, at inklusionen af hedningerne er en del af den jødiske historie. På den måde er jødemission også med til at fastholde kirkens forbindelse til disse rødder, og det undgås dermed at kirken bliver et selvstændigt vakuum uden forbindelse til dens frelseshistoriske rødder.⁵⁴ En forbindelse, som før holocaust, ikke har fået sin berettigede fokus, hverken i kirken eller i teologien.⁵⁵ Disse forudgående argumenter danner hermed grundlag for at jødemissionen får en central plads i kirkens universelle mission.⁵⁶

⁵³ Hvalvik og Teologisk Nemnd 2004, 8

⁵⁴ Kjær-Hansen 2004, 293

⁵⁵ Ahonen 2006, 212

⁵⁶ Kjær-Hansen 2004, 294

4 Litteraturliste

- Ahonen, Risto A. 2006. *Mission in the New Millennium: Theological Grounds for World Mission*. The Finnish Evangelical Lutheran Mission.
- Arnold, Clinton E. 2002. *Zondervan Illustrated Bible Backgrounds Commentary ACTS: Volume 2b*. ZONDERVAN.
- Barrett, Charles K. 2010. *A Critical and Exegetical Commentary on the Acts of the Apostles: In Two Volumes. Vol. 2: Introduction and Commentary on Acts XV - XXVIII*. Ed. 2004, Reprinted. The International Critical Commentary on the Holy Scriptures of the Old and New Testaments. London: Clark.
- Beek, Abraham van de. 2005. "MISSION AMONG THE JEWS". *Acta Theologica* 25 (2): 160–76.
- Bernat, David A. 2010. "Circumcision". Redigeret af John J. Collins og Daniel C. Harlow. *The Eerdmans dictionary of early Judaism*. William B. Eerdmans.
- Bock, Darrell L. 2007. *Acts. Baker exegetical commentary on the New Testament*. Baker Academic.
- Du Toit, Philip la Grange. 2017. "The Radical New Perspective on Paul, Messianic Judaism and their connection to Christian Zionism". *Hervormde teologiese studies* 73 (3): 1–8.
- Hjort, Birgitte Graakjær. 2003. *Det Nye Testamentes omverden: om politiske, religiøse og filosofiske forhold på Det Nye Testamentes tid*. Aarhus Universitetsforlag.
- Hvalvik, Reidar, og Teologisk Nemnd. 2004. "Det jødiske folk, evangeliet og løftene - En prinsipperklæring om kirkens forhold til det jødiske folk og om dette folkets plass i Guds frelseshistorie". Den Norske Israelsmisjonen.
- Kaiser, Walter C Jr. 2013. "An Assessment of 'Replacement Theology': The Relationship between the Israel of the Abrahamic-Davidic Covenant and the Christian Church". *Mishkan* 71: 41–51.
- Keener, Craig S. 2014. *Acts: An Exegetical Commentary. 3: 15:1 - 23:35*. Baker Academic.
- Kjær-Hansen, Kai. 2004. *Missiologi i dag*. Redigeret af Jan-Martin Berentsen, Tormod Engelsen, og Knud Jørgensen. Universitetsforlaget.
- Köstenberger, Andreas J., og Peter Thomas O'Brien. 2001. *Salvation to the ends of the earth: a*

biblical theology of mission. New studies in biblical theology 11. Apollos ; InterVarsity Press.

Legarth, Peter V. 2020. *Romerbrevet II: en indledning og fortolkning*. Kolon.

Schnabel, Eckhard J. 2012. *Acts: Zondervan Exegetical commentary on the New Testament*.

Zondervan exegetical commentary on the New Testament. Zondervan.

Thiselton, Anthony C. 2000. *The First Epistle to the Corinthians: a commentary on the Greek text*.

The new international Greek Testament commentary. W.B. Eerdmans.

Vlach, Michael J. 2009. *The church as a replacement of Israel: an analysis of supersessionism*.

Edition Israelologie (EDIS) 2. Peter Lang.